

ÜNİVERSİTELİ GENÇLERİN ÜREME SAĞLIĞI VE CİNSEL SAĞLIĞA İLİŞKİN BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARI

THE KNOWLEDGE, ATTITUDES AND BEHAVIOURS OF THE UNIVERSITY YOUTHS ABOUT REPRODUCTION HEALTH AND SEXUAL HEALTH

Duman, B.N. , Yilmazel, G.* , Topuz, Ş.** , Başcı, A.B.*** , Koçak, Y.D.**** , Büyükgöncü, L.******

ÖZET

Amaç: Bu çalışma üniversiteli gençlerin üreme sağlığı (ÜS) ve cinsel sağlığa (CS) ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel türdeki araştırmanın örneklemini Hitit Üniversitesinde 2013-2014 öğretim döneminde öğrenim gören 448 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile ÜS ve CS hakkındaki bilgi ve yaklaşımlarını sorgulayan 40 maddelik bir soru formu kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik, ki-kare testi ve Fisher'in kesin ki-kare testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %8.9'unun cinsel ilişki deneyiminin olduğu (K:%6.4; E:%17.3), %36'sının karşı cinsel ilişki dışında yaklaşma yaşadığı ve %51.6'sının ise şimdiye kadar ÜS/CS ile ilgili eğitim almadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin %66.6'sı cinsel yolla bulaşan hastalıkları (CYBH) ve korunma yollarını, %21.9'u ise aile planlaması yöntemlerini bilmediklerini ifade etmiştir. ÜS/CS eğitimi alma, ebeveynleri ile cinsel konularda rahat konuşabilme, cinsel ilişki deneyimi, cinsel ilişki dışında karşı cinsle yaklaşma, aile planlaması yöntemi kullanma, CYBH geçirme, CYBH'ı bilme açısından kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.005$).

Sonuç: Çalışmada üniversiteli gençlerin ÜS/CS konularında yeterince bilgiye sahip olmadıkları ve cinsiyetin ÜS/CS'ye ilişkin bilgi, tutum ve davranışları belirlemede etkili bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üreme sağlığı, cinsel sağlık, bilgi, tutum, davranış

ABSTRACT

Aim: This study aimed at determining the knowledge, attitudes and behaviors of the university students about reproduction health (RH) and sexual health (SH).

Material and Method: This descriptive and cross-sectional study was completed 448 university students from Hitit University during 2013-2014 academic years. The data were collected by using a 40-item questionnaire form which was questioned socio-demographic features, knowledge and approaches about RH/SH. The data were evaluated with percentages, Chi-square and Fisher's Exact Test.

Results: It was noted in our study that only 8.9% of the students had sexual relation experience (F: 6.4%; M: 17.3%) and 36% of students got close with the opposite sex without sexual intercourse. Also 51.6% of students did not receive education on RH/SH so far 66.6% of students told that they did not know sexually transmitted diseases and 21.9% of students expressed that they did not know FP methods. There were statistically significant differences between male students and female students in terms of receiving education on RH/SH, talking with parents on sexual issues comfortably, sexual relation experience, getting close with the opposite sex without sexual intercourse, using family planning methods, contraction of STDs and knowledge about STDs ($p<0.005$).

Conclusion: It was concluded that university students did not have enough knowledge about RH /SH. Also Gender is an effective factor in determining knowledge, attitudes and behaviors of the university students about RH and SH.

Keywords: Reproduction health, sexual health, knowledge, attitude, behavior

Sorumlu Yazar: Yrd.Doç.Dr. Nuriye Büyükkayacı Duman
Hitit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, ÇORUM
Tel: +90 364 223 07 30-3530
Fax: +90 364 223 07 30-3531
e-mail: nurfatihh@hotmail.com

* Yrd.Doç.Dr., Hitit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, ÇORUM
** Yrd.Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, KIRIKKALE
*** Arş.Gör., Hitit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, ÇORUM
**** Öğr.Gör., Hitit Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, ÇORUM
***** Prof.Dr., Koç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, İSTANBUL

Geliş Tarihi: 10.04.2015 Kabul Tarihi:26.05.2015

GİRİŞ

Üreme sağlığı (ÜS), üreme sistemi işlevleri ve süreci ile ilgili sadece hastalık ve sakatlığın olmaması değil bunlara ilişkin fiziksel, mental ve sosyal yönden tam bir iyilik halinin olmasıdır (1). ÜS, intrauterin hayattan başlayarak yaşam boyu ele alınması gereken bir konudur. Özellikle adolesan ve gençlik dönemi istenmeyen gebelikler, yasal olmayan düşükler, düşük komplikasyonları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar(CYBH)'ın artması, cinsel sömürü, şiddet gibi sorunlar ve adolesan evlilikler nedeniyle ÜS sorunları açısından riskli bir dönem olarak görülmektedir (1-3). Dünya Sağlık Örgütü(WHO)'ne göre 10-19 yaş arası adolesan, 15-24 yaşarası genç ve 10-24 yaş arası ise gençlik dönemi olarak tanımlanmaktadır (1,2). Dünyada yaklaşık iki milyar olan adolesan ve genç grubun human immuno deficiency virus (HIV) başta olmak üzere CYBH ve istenmeyen gebelikler bugün en önemli sağlık sorunlarıdır. Tüm dünyada evlilik öncesi cinsel ilişki artma eğilimindedir. Bölgelere göre değişiklik göstermekle birlikte Fransa'da 20 yaşına ulaşmış genç kadınların %67'si, İngiltere'de %79'u ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde ise %71'inin cinsel ilişkiye girmiş oldukları bildirilmektedir. Asya'da kadınların 18 yaşına geldiklerinde %11'i, Afrika'da ise 19 yaşına geldiklerinde %12-44'ü cinsel ilişkiye girmiştir (4-6). Genç erkekler için durum daha da yaygındır. Fransa'da genç erkeklerin %83'ü, İngiltere'de %85'i ve ABD'de %81'i cinsel ilişkiye girdiklerini ifade etmektedir. Asya'da erkeklerin 18 yaşına geldiğinde % 24-75'inin, Afrika'da 17 yaşına geldiklerinde %45-73'ünün cinsel ilişkiye girdikleri bildirilmektedir (4-6). Türkiye'de ise ilk cinsel ilişki yaşına ilişkin veriler yetersiz olmakla birlikte kadınlarda 19.5 erkekte ise 19 olduğu bildirilmektedir (7). Bunun yanı sıra Türkiye'de bir yandan erken yaşta evlilikler ve adolesan gebelikler hala yaygın iken diğer yandan da özellikle üniversite gençliğinde evlilik öncesi cinselliğin

yaygınlaşmasıyla birlikte evlilik dışı gebelikler de sıklıkla görülmektedir (8). Üniversite çağındaki gençler küreselleşmenin getirmiş olduğu sosyokültürel değişim, kaynaklara ulaşmada yetersizlik ve cinsel konularda eğitim eksikliği nedeniyle ÜS/CS sorunları açısından risk altındadır (9-11). Konuyla ilgili yapılan çalışmalar üniversite gençliğinin ÜS/CS konularında yeterince bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir (12,13). Bu çalışmalarda gençlerin aile planlaması (AP) yöntemlerini ve CYBH'dan korunmaya ilişkin neler yapılması gerektiğini yeterince bilmedikleri bildirilmektedir (12,13).

Türkiye'de kadınların %7.1'i 15-19 yaşları arasında evlenmekte ve %5'i çocuk sahibi olmaktadır. Bu yaş grubundaki evli kadınlarda herhangi bir AP yöntemi kullanma oranı ise diğer yaş gruplarına oranla düşüktür (%47) (14). Türkiye'de gençlerde evlilik dışı cinsel ilişki deneyimi ve gebelik oranlarına ilişkin veriler ise yetersizdir. Ataerkil gelenekçi toplumsal yapı ve İslam dininin etkisiyle bekaret ve namus kavramları kültürel olarak hala Türkiye'de önemini korumaktadır. Evlilik dışı cinsel beraberliğin toplum tarafından hoş karşılanmaması gençleri cinselliklerini gizlemeye itmektedir. Özellikle metropol kentlerde cinsel özgürlüğün yaygınlaşması cinsel sorunların da artması neden olmaktadır. Fakat ne yazık ki genç grup ÜS/CS konularında en az hizmet talep eden ve hizmet alan grup olması bakımından daha fazla risk altındadır. International Conference on Population and Development (ICPD) (1994) alınan kararlar ile ÜS hizmetlerinin adolesan ve gençleri kapsayacak şekilde düzenlenmesine karar verilmiştir (15). Bu çerçevede üreme sağlığı (ÜS) ve cinsel sağlık (CS) konularında eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılarak gençlerin ÜS/CS bilgilerinin geliştirilmesi, ÜS/CS sorunlarının önlenmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle üniversite gençliğinin cinselliğe yönelik bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenme-

sine olanak sağlayacak çalışmaların yapılmasının mevcut gereksinimlere yönelik ÜS/CS hizmetlerinin planlanması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceyle planlanan çalışmamızda üniversite öğrencilerinin üreme sağlığı ve cinsel sağlığa ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Şekli

Bu çalışma Türkiye’de üniversite öğrencilerinin üreme sağlığı ve cinsel sağlığa ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmış, tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Hitit Üniversitesinde 2013-2014 öğretim döneminde öğrenim gören toplam 11500 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi basit rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiş, gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden 448 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında power analizi (%80) yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri literatür incelenerek (1-15) araştırmacılar tarafından hazırlanan 31 maddelik Üniversite Öğrencilerinin Üreme Sağlığı ve Cinsel Sağlığa İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarını Belirleme Formu kullanılarak toplanmıştır. Form beş bölümden oluşmaktadır. Formun ilk bölümünde yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, medeni durum ve ebeveynlerin eğitim durumları gibi öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri belirlemeye yönelik 7 soru, ikinci bölümünde ÜS/CS’ye ilişkin eğitim alma durumu, eğitim alınan yer ve kişiler, ÜS/CS’ye ilişkin eğitim ihtiyacı duyma durumu gibi öğrencilerin ÜS/CS’ye ilişkin eğitim alma durumlarına ilişkin bazı özellikleri belirlemeye yönelik 6 soru yer almaktadır. Üçüncü bölümde cinsel ilişki

deneyimi, ilk cinsel ilişki yaşı ve beraberlik yaşanan kişi gibi öğrencilerin cinselliklerini belirlemeye yönelik 4 soru yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise CYBH’ı bilme durumu, bilinen CYBH, CYBH geçirme durumu, CYBH’dan korunmak için yapılan uygulamalar, AP yöntemleri bilme durumu, bilinen AP yöntemleri, AP yöntemleri kullanma durumu ve kullanılan AP yöntemleri gibi öğrencilerin CYBH ve AP yöntemlerine ilişkin bilgi ve davranışlarını belirlemeye yönelik 9 soru yer almaktadır. Son bölümde ise öğrencilerin evlilik öncesi cinselliğe ilişkin geleneksel tutumlarını belirlemeye yönelik 5 soru yer almaktadır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 17.0 istatistik paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik, ki-kare ve fisher kesin ki kare testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma Helsinki Prensiplerine uygun olarak planlanmış olup Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu’ndan 24.04.2014 tarih ve B.30.2.ODM.0.20.08/1042 sayılı karar ile etik kurul onayı alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan yaklaşık olarak 10 öğrenciden 7’si kız (%76.7), 3’ü (%23.3) ise erkek öğrencidir. Yaklaşık olarak 5 öğrenciden 3’ü 20-22 yaş aralığındadır (%59.4). Öğrencilerin çoğu sağlık dışı bölümlerde okumaktadır (%72.1) ve yaklaşık olarak üçte biri birinci sınıf öğrencisidir (%35.3). Öğrencilerin tamamına yakını bekadır (%99.7). Öğrencilerin çoğunun annesinin (%77.2) ve babasının (%60.0) eğitim durumu ilköğretimdir (Tablo 1).

Araştırmaya katılan yaklaşık olarak her iki öğrenciden biri ÜS/CS konularına ilişkin herhangi bir eğitim almamıştır (%51.6), ancak ÜS/CS’la ilgili eğitim alma

ihtiyacı hissetmektedir (%44.0). Öğrencilerin cinsel konularda en fazla eğitim aldığı

kişiler sırasıyla anne (%42.4), medya (%30.9) ve arkadaşları (%29.5).

Tablo 1. Öğrencilerin Bazı Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımları

Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kız	344	76.7
Erkek	104	23.3
Yaş (Yıl)		
17-19	128	28.7
20-22	266	59.4
23-25	48	12.9
Bölüm		
Sağlıkla İlgili	125	27.9
Sağlık Dışı	323	72.1
Sınıf		
Birinci Sınıf	158	35.3
İkinci Sınıf	80	17.9
Üçüncü Sınıf	91	20.3
Dördüncü Sınıf	119	26.5
Medeni Durum		
Evli	6	1.3
Bekar	448	99.7
Annenin Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	29	6.5
İlköğretim	346	77.2
Lise	59	13.2
Üniversite	14	3.1
Babanın Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	3	0.7
İlköğretim	269	60.0
Lise	120	26.8
Üniversite	56	12.5
Toplam	448	100.0

Öğrencilerin cinsel konuları en fazla konuştuğu kişiler ise arkadaş (%52.5) ve annedir (%29.7). Yaklaşık olarak 5 öğrenciden 3'ü ebeveynleri ile cinsel konuları konuşmaktan rahatsızlık duymaktadır (%59.6). En fazla eğitim alma ihtiyacı duyulan kişi ise sağlık personelidir (%57.9) (Tablo 2).

Öğrencilerin sadece %8.9'unun cinsel ilişki deneyimi vardır. Yaklaşık olarak 10 öğrenciden 3'ü ise karşı cinsle cinsel ilişki

dışında yakınlaşma yaşamıştır (%36.0). İlk cinsel ilişki yaşı çoğunlukla 17-20 yaş aralığında (%65.0) ve sevgiliyledir (%62.5). Yaklaşık olarak üç öğrenciden biri ilk cinsel ilişkiyi para karşılığı yaşamıştır (%30.0) (Tablo 3).

Yaklaşık olarak 5 öğrenciden 3'ü CYBH'ı bilmediklerini ifade etmiştir. En fazla bilinen CYBH ise sırasıyla Acquired Immune Deficiency Syndrome (AIDS) (%100.0), Gonore (%46.7) ve Human Pap-

illoma Virus (HPV) dir (%20.0). Bunun yanısıra 5 öğrencinin CYBH geçirdiği

tespit edilmiştir. Bunlardan 1'inin HPV, 4'ünün gonore geçirdikleri belirlenmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsel Konulara İlişkin Eğitim Alma Durumlarına İlişkin Bazı Özelliklere Göre Dağılımları

Özellikler	n	%
ÜS/CS ile İlgili Eğitim Alma Durumu (N= 448)		
Evet	217	48.4
Hayır	231	51.6
Eğitim Alınan Kişi/ Kişiler (n= 217*)		
Anne	92	42.4
Baba	8	3.7
Kardeş	9	4.1
Arkadaş	64	29.5
Öğretmen	9	4.1
Medya	67	30.9
Sağlık Personeli	9	4.1
Cinsel Konuların Konuşulduğu Kişi/ Kişiler (N= 448*)		
Anne	133	29.7
Baba	6	1.3
Kardeş	51	11.4
Arkadaş	235	52.5
Öğretmen	4	0.9
Sevgili	31	6.9
Sağlık Personeli	35	7.8
Ebeveynler ile Cinsel Konuları Konuşurken Rahatsızlık Yaşama (N= 448)		
Evet	267	59.6
Hayır	93	20.8
Kararsızım	88	19.6
Cinsel Konularda Eğitim Almaya İhtiyaç Duyma (N= 448)		
Evet	197	44.0
Hayır	135	30.1
Kararsızım	116	25.9
Cinsel Konularda Eğitim Alma İhtiyacı Hissedilen Yer/Kişi (n= 197*)		
Anne	42	21.3
Baba	4	2.0
Kardeş	8	4.1
Arkadaş	42	21.3
Öğretmen	16	8.1
Medya	39	19.8
Sağlık Personeli	114	57.9

*Soruya birden fazla yanıt verildiği için yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

Öğrencilerin tamamına yakını CYBH'dan korunmak için genital hijyene önem vermek (%98.2), evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmemek (%91.1) ve tek eşli olmak (%89.3) gerektiğini savunmaktadır. Bunun yanısıra yaklaşık olarak her 5

öğrenciden 1'i AP yöntemi bilmediğini ifade etmiştir (%21.9). Öğrencilerin en fazla bildikleri AP yöntemleri ise sırasıyla doğum kontrol hapı (%100.0), prezervatif (%100.0), koitus interruptus (%51.4) ve rahim içi araçtır (%28.6). Cinsel beraberlik

yaşayan yaklaşık olarak üç öğrenciden biri AP yöntemi kullanmadıklarını ifade etmiştir (%35.0). Öğrencilerin en fazla kullandıkları AP yöntemi ise koitus interruptus (%100.0) ve prezervatiftir (%87.5) (Tablo 4).

Tablo 3. Öğrencilerin Cinselliklerine İlişkin Bazı Özelliklerine Göre Dağılımları

Özellikler	N	%
Cinsel İlişki Deneyimi (N= 448)		
Yaşayan	40	8.9
Yaşamayan	408	91.1
İlk Cinsel İlişki Yaşı (Yıl) (n= 40*)		
16 ve altı	8	20.0
17- 20	26	65.0
21- 24	6	15.0
İlk Cinsel İlişkinin Yaşanıldığı Kişi (n= 40*)		
Eş	3	7.5
Sevgili	25	62.5
Para Karşılığı	12	30.0
Cinsel İlişki Dışında Karşı Cinsle Yakınlaşma** (N= 448)		
Evet	161	36.0
Hayır	287	64.0

*Bu soruyu sadece cinsel ilişki deneyimi yaşayan öğrenciler yanıtlamıştır.

**Öpüşme, sevişme, oral seks

Öğrencilerin evlilik öncesi cinselliğe ilişkin geleneksel tutumlarına yönelik bulgular incelendiğinde ise çoğunun evlilik öncesi cinsel ilişkiye tamamen karşı oldukları görülmektedir (%77.2). Öğrencilerin evlilik öncesi cinsel ilişkiye karşı olma nedenleri ise sırasıyla inançlar (%75.2), değer yargıları (%38.4) gelenekler (%37.7) toplum tarafından dışlanma korkusu (%37.7) ve sağlıkla ilgili endişelerdir (%28.3). Öğrencilerin çoğu “kadınlar ve erkekler evlilik öncesi cinsellikle ilgili deneyim kazanmış olmalıdır” görüşlerine karşı olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca yaklaşık olarak 5 öğrenciden 3’ü (%61.6) eşinin evlilik öncesi cinsel deneyim kazanmış olmasını istememektedir (Tablo 5).

Öğrencilerin cinsiyete göre cinselliğe ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarına ilişkin bulgulara göre erkek öğrencilerin (%70.1) kız öğrencilerden (%56.6) daha fazla ebeveynleri ile cinsel konuları konuşmakta güçlük çektikleri belirlenmiştir. Bunun

yanı sıra kız öğrencilerin (%50.0) erkek öğrencilerden (%30.7) daha fazla ÜS/CS konularında eğitim aldıkları saptanmıştır. Bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Bunun yanı sıra erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla cinsel ilişki deneyimi olduğu (E: %17.3; K:%6.4) ve karşı cinsle cinsel ilişki dışında yakınlık kurdukları tespit edilmiştir (E:%64.4; K:%27.9). Bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.05$). Öte yandan erkek ve kız öğrenciler arasında AP yöntemlerini bilme açısından istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmaz iken ($p>0.05$), erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla oranda AP yöntemi kullandıkları tespit edilmiştir (E:%21.2; K:%1.2). Bu fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.05$). CYBH açısından karşılaştırıldığında ise erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla CYBH geçirdikleri (E:%4.8; K:%0.0) ve CYBH’ı bildikleri (E:%38.8; K:%23.3) belirlenmiştir.

Ayrıca “evlilik öncesi cinsel ilişkiyi normal karşılıyorum”, “erkekler evlilik öncesi cinsellikle ilgili deneyim kazanmış olmalıdır”, “kadınlar evlilik öncesi cinsellikle ilgili deneyim kazanmış olmalıdır”, “eşim evlilik öncesi cinsellikle ilgili deneyim kazanmış olmalıdır” düşüncelerine katılma açısından kız ve erkek öğrenciler arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 6). Bunun yanı

sıra yaş, bölüm, sınıf, medeni durum, annenin ve babanın eğitim durumları ile ÜS/CS ile ilgili eğitim alma, ebeveynler ile cinsel konuları konuşmakta güçlük yaşama, cinsel ilişki yaşama, AP yöntemlerini bilme ve kullanma, CYBH geçirme, CYBH’ı bilme ve evlilik dışı cinsel ilişkiye yönelik tutum arasında istatistiksel olarak önemli bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 4. Öğrencilerin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar (CYBH) ve Aile Planlaması Yöntemlerine (AP) İlişkin Bilgi ve Davranışlarına Göre Dağılımları

Özellikler	N	%
CYBH Bilme Durumu (N=448)		
Evet	150	33.4
Hayır	298	66.6
Bilinen CYBH (n= 150*)		
Gonore	70	46.7
Sifiliz	5	3.3
AIDS	150	100.0
HPV	30	20.0
CYBH Geçirme (N= 448)		
Evet	5	1.1
Hayır	443	98.9
Geçirdiği CYBH (n=5)		
Gonore	4	80.0
HPV	1	20.0
CYBH’lardan Korunmak İçin Yaptığı Uygulamalar (N= 448*)		
Doğum kontrol hapı kullanmak	2	0.4
Prezervatif kullanmak	35	7.8
Evlilik öncesi cinsel ilişki deneyimi yaşamamak	408	91.1
Genital hijyene önem vermek	440	98.2
Tek eşli olmak	400	89.3
HPV aşısı olmak	1	0.2
AP Yöntemi Bilme Durumu (N= 448)		
Evet	350	78.1
Hayır	98	21.9
Bilinen AP Yöntemleri (n= 350*)		
Koitus interruptus	180	51.4
Prezervatif	350	100.0
Doğum kontrol hapı	350	100.0
Rahim içi araç	100	28.6
Takvim yöntemi	25	7.1
AP Yöntemi Kullanma Durumu (n=40)		
Evet	26	65.0
Hayır	14	35.0
Şimdiye Kadar Kullandığı AP Yöntemleri (n=40*)		
Koitus interruptus	40	100.0
Prezervatif	35	87.5
Doğum kontrol hapı	5	12.5
Takvim yöntemi	2	5.0

*Soruya birden fazla yanıt verildiği için yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

TARTIŞMA

Günümüzde tüm dünyada adolesan ve gençler erken yaşta cinsel aktivitenin yaygınlaşmasıyla birlikte başta HIV ve CYBH olmak üzere pek çok ÜS/CS sorunuyla karşı karşıya gelmektedir. Bu nedenle gençlerin ÜS/CS konularında eğitilmeleri ÜS/CS sorunlarının önlenmesi ve sağlıklı cinsel yaşam açısından oldukça önem taşımaktadır. Ancak konuyla ilgili yapılan çalışmalar gençlerin ÜS/CS konularında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir (12,13). Benzer şekilde çalışmamızda yaklaşık olarak her iki öğrenciden birinin cinsel konularda eğitim almadıkları

tespit edilmiştir. Ancak çalışmamızın bulgularına göre bu öğrenciler cinsel konularda eğitim alma ihtiyacı hissetmektedir. Öğrencilerin cinsel konularda en fazla eğitim aldıkları kişiler ise anne, medya ve arkadaşlarıdır. Bunun yanı sıra çalışmamızda öğrencilerin en fazla cinsel konuları konuştuğu kişinin arkadaş olduğu tespit edilmiştir. Konuyla ilgili Türkiye’de yapılmış diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların sonuçlarına göre gençler cinsel konularda eğitim alma-ya isteklidir ve temel bilgi kaynakları arkadaşlar, aile ve medyadır (7,16,17).

Tablo 5. Öğrencilerin Evlilik Öncesi Cinselliğe İlişkin Geleneksel Tutumlarına İlişkin Dağılımları

Özellikler	N	%
Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Yönelik Düşünceler (N= 448)		
Normal karşılıyorum	41	10.9
Karşıyım	0	0.0
Tamamen karşıyım	346	77.3
Kararsızım	53	11.8
Evlilik Öncesi Cinsel İlişkiye Karşı Olma Nedeni (N=448*)		
İnançlar	337	75.2
Gelenekler	169	37.7
Değer yargıları	172	38.4
Sağlıkla ilgili endişeler	127	28.3
Toplum tarafından dışlanma korkusu	169	37.7
Erkekler Evlilik Öncesi Cinsellikle İlgili Deneyim Kazanmış Olmalıdır (N= 448*)		
Katılıyorum	83	18.5
Tamamen katılıyorum	0	0.0
Kararsızım	76	17.0
Karşıyım	289	64.5
Tamamen karşıyım	0	0.0
Kadınlar Evlilik Öncesi Cinsellikle İlgili Deneyim Kazanmış Olmalıdır (N= 448*)		
Katılıyorum	17	3.8
Tamamen katılıyorum	0	0.0
Kararsızım	42	9.4
Karşıyım	389	86.8
Tamamen karşıyım	0	0.0
Eşim Evlilik Öncesi Cinsellikle İlgili Deneyim Kazanmış Olmalıdır (N= 448*)		
Katılıyorum	93	20.8
Tamamen katılıyorum	0	0.0
Kararsızım	79	17.6
Karşıyım	276	61.6
Tamamen karşıyım	0	0.0

*Soruya birden fazla yanıt verildiği için yüzdeler n üzerinden alınmıştır.

Tablo 6. Öğrencilerin Cinsiyete Göre ÜS/CS'ye İlişkin Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Dağılımı

		Kız (N = 344)		Erkek (N= 104)		χ^2	p
		Sayı	%	Sayı	%		
Ebeveynler ile cinsel konuları rahatlıkla konuşabilme	Evet	75	21.8	16	15.3	6.074	0.048*
	Hayır	195	56.6	73	70.1		
	Kararsızım	74	21.6	15	14.6		
Cinsellikle ilgili eğitim alma durumu	Evet	172	50.0	32	30.7	11.908	0.001*
	Hayır	172	50.0	72	69.3		
Cinsel konularda eğitim almaya ihtiyaç duyma	Evet	170	37.9	42	40.3	3.335	0.189
	Hayır	102	22.7	40	38.4		
	Kararsızım	72	39.4	22	22.3		
Cinsel ilişki deneyimi	Yaşayan	22	6.4	18	17.3	11.695	0.001*
	Yaşamayan	322	93.6	86	82.7		
Cinsel ilişki dışında karşı cinsle yakınlaşma	Evet	96	27.9	67	64.4	46.005	0.000*
	Hayır	248	72.1	37	35.6		
AP yöntemlerini bilme	Evet	340	98.8	100	96.2	3.279	0.070
	Hayır	4	1.2	4	3.8		
AP yöntemi kullanma	Evet	4	1.2	22	21.2	58.379	0.000*
	Hayır	340	98.8	82	78.8		
CYBH'ı bilme	Evet	80	23.3	40	38.5	9.415	0.002*
	Hayır	264	76.7	64	61.5		
CYBH geçirme	Evet	0	0.0	5	4.8	16.725	0.000*
	Hayır	344	100.0	99	95.2		
Evlilik öncesi cinsel ilişkiyi normal karşılıyorum	Katılıyorum	28	8.2	13	12.5	7.777	0.051
	Katılmıyorum	281	81.6	73	70.1		
	Kararsızım	27	7.8	16	15.3		
	Tamamen Karşıyım	8	2.4	2	1.9		
Erkekler evlilik öncesi cinsellik ile ilgili deneyim kazanmış olmalıdır	Katılıyorum	58	16.8	25	24.0	3.596	0.166
	Katılmıyorum	237	68.8	69	66.3		
	Kararsızım	49	14.4	10	9.7		
	Tamamen Karşıyım	0	0.0	0	0.0		
Kadınlar evlilik öncesi cinsellik ile ilgili deneyim kazanmış olmalıdır	Katılıyorum	14	4.0	3	2.9	1.713	0.425
	Katılmıyorum	306	88.9	97	93.2		
	Kararsızım	24	7.1	4	3.9		
	Tamamen Karşıyım	0	0.0	0	0.0		
Eşim evlilik öncesi cinsellik ile ilgili deneyim kazanmış olmalıdır	Katılıyorum	74	21.5	19	18.2	3.508	0.173
	Katılmıyorum	220	63.9	76	73.0		
	Kararsızım	50	14.6	9	8.8		
	Tamamen Karşıyım	0	0.0	0	0.0		

*p<0.05, **p<0.01

Türkiye’de cinselliğin hala tabu olması ve geleneksel ataerkil aile yapısının korunması nedeniyle gençler ebeveynleri ile cinsel konuları konuşmakta güçlük çekmektedir. Benzer şekilde bizim çalışmamızda yaklaşık olarak her 5 öğrenciden 3’ü ebeveynleri ile cinsel konuları konuşmakta güçlük çekmektedir. Çalışmamızın sonucunu destekler şekilde Karabulutlu ve Kılıç

(17) ile Ögel ve arkadaşlarının (16) çalışmalarında Türkiye’de ailelerin cinsel konularda konuşmaktan kaçındığı ve öğrencilerin farklı kaynaklardan bilgi edindiği bildirilmiştir. En fazla cinselliğin konuşulduğu kişi ise arkadaş çevresidir. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda cinsellik eğitiminde arkadaşlar arası bilgi aktarımının

davranışlar üzerindeki önemli etkisi olduğu vurgulanmaktadır. Bu nedenle üniversitelerde akran eğitiminin öğrencilerde istenilen cinsel davranışların geliştirilmesi açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir. Öte yandan çalışmamızda öğrencilerin sağlık personeli gibi profesyonellerden cinselliğe yönelik eğitim alma oranı düşük bulunmuştur. Ancak en fazla eğitim alma ihtiyacı hissedilen kişinin sağlık personeli olması gençlerin yargılayıcı olmayan, objektif ve profesyonel bir cinsel danışmanlığa ihtiyaçları olduğunu göstermesi bakımından oldukça dikkat çekici bir bulgudur.

Tüm dünyada gençlerde evlilik öncesi cinsel ilişki artma eğilimindedir. Bölgelere göre değişiklik göstermekle birlikte Fransa'da 20 yaşına ulaşmış genç kadınların %67'si, İngiltere'de %79'u ve ABD'de ise %71'inin cinsel ilişkiye girmiş oldukları bildirilmektedir. Asya'da kadınların 18 yaşına geldiklerinde %11'i, Afrika'da ise 19 yaşına geldiklerinde %12-44'ü cinsel ilişkiye girmiştir (4-6). Genç erkekler için durum daha da yaygındır. Fransa'da genç erkeklerin %83'ü, İngiltere'de %85'i ve ABD'de %81'i cinsel ilişkiye girdiklerini ifade etmektedir. Asya'da erkeklerin 18 yaşına geldiğinde % 24-75'inin, Afrika'da 17 yaşına geldiklerinde % 45-73'ünün cinsel ilişkiye girdikleri bildirilmektedir (4-6). Türkiye'de ilk cinsel ilişki yaşına ilişkin veriler yetersiz olmakla birlikte kadınlarda 19.5, erkekte ise 19 olduğu bildirilmektedir (7). Bizim bulgumuz bu bulguyla örtüşmektedir. Türkiye'de 8 üniversiteyi kapsayan bir çalışmada erkek öğrencilerin %31.9'u, kız öğrencilerin ise %5.7'sinin cinsel ilişkiye girdikleri tespit edilmiştir. Akın ve Özvarış'ın (8) çalışmalarında ise erkek öğrencilerin % 12.8'i, kız öğrencilerin ise %2.3'ü cinsel ilişki deneyimi olduğunu ifade etmiştir. Bizim çalışmamızda literatürle benzer şekilde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla cinsel ilişki deneyimi olduğu ve karşı cinsle cinsel ilişki dışında yakınlaşma yaşadığı belirlenmiştir ($p<0.05$). Bu oran erkeklerde

%17.3, kızlarda ise %6.4'tür. Çalışmamızda, cinsiyet ayrımı gözetilmediğinde ise öğrencilerin sadece %8.9'unun cinsel ilişki deneyimi olduğu tespit edilmiştir. Diğer ülkelerde yapılan çalışmalar ile kıyaslandığında çalışmamıza katılan öğrencilerin cinsel ilişki deneyimlerinin az olduğu söylenebilir. Türkiye'de yapılan çalışmalar ile kıyaslandığında ise çalışmamızda kız öğrencilerin cinsel ilişki deneyimlerinin yüksek olduğu söylenebilir. Çalışmaların sonuçlarındaki bu farklılıkların örneklem büyüklüğü ve sosyodemografik değişkenler açısından farklı gruplar ile farklı bölgelerde çalışılmış olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

HIV/AIDS, klamidy, gonore, HPV, trikomonas gibi cinsel yol ile bulaşan hastalıkların başlıca bulaşma yolu korunmasız cinsel ilişkidir. Erken yaşta cinsel ilişkide bulunmak, çok eşli olmak, paralı cinsel ilişki kuranlarla beraber olmak, kondom kullanmamak ve bekar ve genç olmak ya da büyükşehirlerde yaşamak gibi bazı sosyo-demografik özelliklerin de CYBH'a yakalanma riskini arttırdığı bildirilmektedir (9-11). Literatüre göre 19000 yeni CYBH vakasının neredeyse yarısının 15-24 yaş arası genç insanlarda geliştiği bildirilmektedir (18). Ayrıca 40 ülkede 13-24 yaş arası 8300 genç insanın HIV ile enfekte olacağı tahmin edilmektedir (19).

Çalışmamızda öğrencilerin her ne kadar cinsel ilişkiye girme oranları düşük bile olsa neredeyse üç öğrenciden biri karşı cinsle öpüşme, sevişme, oral seks gibi CYBH'a yakalanma riskini arttıran bir yakınlaşma yaşamıştır. Öğrencilerin çoğu CYBH'ı ve CYBH'dan korunmada prezervatif kullanılması gerektiğini bilmemektedir. Ayrıca her üç öğrenciden biri ilk cinsel ilişki deneyimini para karşılığı yaşamıştır. Buna göre çalışmamıza katılan öğrencilerin CYBH açısından riskli bir grubu oluşturdukları söylenebilir. Cinsel ilişki deneyimi olan öğrencilerin tamamının kontraseptif yöntem olarak koitus interruptus

tercih etmeleri de bu argümanı destekleyen bir diğer bulgudur. Bunun yanı sıra öğrencilerin tamamına yakını CYBH'dan korunmak için evlilik öncesi cinsel ilişkiye girmemek ve tek eşli olmak gerektiğini savunmaktadır. Bu bulguların CYBH'dan korunmada olumlu bulgular olduğu söylenebilir. Ancak CYBH'dan korunmak için cinselliğin ertelenmesi düşüncesi bu konuda eğitim ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Çalışmamızın sonucunu destekler şekilde konuyla ilgili yapılan çalışmalarda gençlerin CYBH'ı ve korunma yollarını yeterince bilmedikleri bildirilmektedir (17,20). Çalışmamızda en fazla bilinen CYBH'ın sırasıyla AIDS, Gonore ve HPV olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde Tüzün ve arkadaşları (20) Karabulutlu ve Kılıç (17) Demir ve Şahin' de (21) çalışmalarında CYBH'dan en çok bilinen AIDS, gonore ve HPV olduğu bildirilmiştir. Bu bulgular çalışmamızın bulgusuyla örtüşmektedir.

Çalışmamızda yaklaşık olarak her 5 öğrenciden 1'inin AP yöntemlerini bilmedikleri (%21.9), cinsel beraberlik yaşayan üç öğrenciden birinin ise AP yöntemi kullanmadıkları tespit edilmiştir (%35.0). Niger, Rwanda, and Senegal'de genç kadınların %2'si, Cameroon'da %23'ü, Philippines'de %1'i, Indonesia'da %34'ü ve Latin Amerika'da ise %11'den azı AP yöntemi kullanmaktadır (22). Gelişmiş ülkelerde ise cinsel deneyimi olan genç kadınların en fazla kullandıkları AP yöntemleri hormonal kontrasepsiyon ve kondomdur. Bu yöntemlerin genç kadınlarda kullanım oranları ise Fransa'da %88, Büyük Britanya'da %92, ABD'de ise %75'dir (5). Türkiye'de gençlerde evlilik dışı cinsel ilişki deneyimleyenlerin AP yöntemi kullanma oranlarına ilişkin veriler yetersizdir. Ancak 15-19 yaşları arası genç evli kadınların AP yöntem kullanma oranı %47'dir (14). Buna göre çalışmamıza katılan öğrencilerin AP kullanma oranlarının gelişmekte olan ülkeler ve Türkiye geneline göre yüksek, gelişmiş ülkelere göre dü-

şük olduğu söylenebilir. Ancak çalışmamızda cinsel deneyimi olan gençlerin prezervatif ve hormonol kontraseptif gibi etkili AP yöntemlerine göre koitus interruptus gibi etkili olmayan geleneksel AP yöntemini daha fazla tercih ettikleri görülmektedir. Bu bulguda çalışmaya katılan gençlerin aile planlamasına yönelik eğitim ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla CYBH geçirdikleri ve CYBH'ı bildikleri tespit edilmiştir. Ayrıca erkek öğrencilerin AP yöntemi kullanım oranları da kız öğrencilerden daha fazladır ($p<0.05$). Literatür incelendiğinde farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalarda çalışmamızla benzer şekilde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla CYBH'ı ve AP yöntemlerini bildikleri ve AP yöntemlerini kullandıkları bildirilirken (23-25), bazı çalışmalarda ise durum tam tersidir (26,27) ya da bu değişkenler açısından cinsiyet farkı yoktur (28). Çalışma sonuçlarında ki bu farklılıklar farklı populasyon ve örneklem grubu ile çalışılmış olmasından kaynaklanabileceği gibi anketlerde ki yalancı pozitif ya da negatif yanıtlardan da kaynaklanabilir. Çalışmamızın bulgusuna dayanarak özellikle cinsel açıdan aktif olan erkek öğrencilerin üniversitelerde verilen ÜS/CS eğitimlerine katılımlarının sağlanmasının riskli cinsel davranışların yerine olumlu cinsel sağlık davranışlarının geliştirilerek CYBH ve istenmeyen gebeliklerin önlenmesi açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Çalışmamızda öğrencilerin çoğu cinsiyet farkı gözetmeksizin evlilik öncesi cinsel ilişkiye ve eşlerinin evlilik öncesi cinsel deneyim kazanmış olmasına karşı olduklarını ifade etmiştir. Yapılan analizde kız ve erkek öğrenciler arasında evlilik öncesi cinselliğe ilişkin düşünce ve tutuma yönelik bulgular açısından istatistiksel bir fark bulunamamıştır ($p>0.05$). Bu bulgular Türkiye'de evlilik öncesi cinselliğin hala bir tabu olduğunu göstermektedir. Çalışmamızda gençlerin evlilik öncesi cinsel

ilişkiye karşı olma nedenlerinin başında inançlar gelmektedir. Bunun yanı sıra sırasıyla değer yargıları, gelenekler ve toplum tarafından dışlanma korkusu da çalışmaya katılan gençlerin evlilik dışı cinsel ilişkiye karşı olma nedenleridir. İslam dininin evlilik dışı cinsel ilişkiyi yasaklaması nedeniyle büyük çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de evlilik dışı cinsel ilişki günümüzde hala toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Bunun yanı sıra dinin etkisiyle şekillenen değer yargıları ve gelenekler gençleri evlilik dışı cinsel ilişkiye olumsuz bakmaya itmektedir. Çalışmamızın sonucunu destekler şekilde Türkiye’de konuyla ilgili yapılmış bir çalışmada katılımcıların çoğu bekâreti kadının (%63), kocanın ve babanın (%57) namusu olarak görmekte ve sadece evlilikte cinsel beraberliğin yaşanması gerektiğine inanmaktadır (%65). Ayrıca bu çalışmada yaklaşık olarak her iki kişiden biri erkeklerin daha önce cinsel ilişki deneyimi yaşamamış bir kadın ile evlenmesi gerektiğini düşünmektedir (7).

SONUÇ

Sonuç olarak çalışmamızda üniversite öğrencilerinin ÜS/CS konularında yeterince bilgiye sahip olmadıkları ve konuya yönelik farkındalıklarının da yetersiz olduğu, hem erkek hem kız öğrencilerin evlilik öncesi ve evlilik dışı cinselliği uygun görmediği, erkeklerin kızlara göre daha aktif bir cinsel yaşamları olduğu ve risk altında oldukları ve öğrencilerin büyük kısmının ÜS/CS konularında eğitim almak istedikleri, ve cinsiyetin ÜS/CS’ye ilişkin bilgi, tutum ve davranışları belirlemede etkili bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızın sonuçlarına dayanarak üniversitelerin mediko birimlerinde hizmet veren hekim ve hemşireler tarafından öğrencilerin ÜS/CS konularında ki riskli davranışlarının ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenerek başta erkek öğrenciler olmak üzere eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmesi, üniversite müfredatlarına ÜS/CS derslerinin konulması ve bundan sonra konuyla ilgili

yapılacak olan çalışmaların farklı bölgelerde ve farklı popülasyonlarda örneklem büyüklüğü daha geniş olan gruplar ile planlanması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization (WHO). Reproductive Health: Draft strategy to accelerate progress towards the attainment of international development goals and targets, adopted by the 57th World Health Assembly, 2004.
2. World Health Organization (WHO). Sexual Health-A New Focus for WHO. Progress in Reproductive Health Research 2004; 67: 1-8.
3. UNFPA - United Nations Population Fund. State of World Population 2003: Making1 billion counts: investing in adolescents’ health and rights.
4. Brown AD, Jejeebhoy SJ, Shah I, Yount KM. Sexual Relations among Young People in Developing Countries: Evidence from WHO Case Studies. Geneva: World Health Organization, 2001.
5. Darroch JE Singh S, Frost JJ AND STUDY TEAM. Differences in teenage pregnancy rates among five developed countries: the role of sexual activity and contraceptive use. FamPlann Perspectives 2001; 33:244-250.
6. Salgado A.M., Cheetham N. The Sexual and Reproductive Health of Youth: A Global Snapshot. Advocates for Youth, 2003.
7. Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği CETAD Bilgilendirme Dosyası 7. “Gençlik ve cinsellik”. Editörler: Prof. Dr. Selma Karabey, Uzm Sos. Nurcan Müftüoğlu, 2007, İstanbul.
8. Akın A, Özvarış ŞB Adolesanların/gençlerin cinsel ve üreme sağlığını etkileyen faktörler projesi (Özet Rapor). Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı ve DSÖ, 2004, Ankara.

9. Dehne KL, Riedner G. Sexually transmitted infections among adolescents: the need for adequate health services. *Reprod Health Matters* 2001; 9(17): 170-183.
10. Creel LC, Perry R. Improving the quality of reproductive Health Care for Young People. *New Perspectives on Quality of Care* 2002; 4: 1-7.
11. Clark LR, Jackson M, Allen T. Adolescent Knowledge About Sexually Transmitted Disease. *Sexually Transmitted Disease* 2002; 29:436-443.
12. Synovite L, Hebert E, Kelley RM, Carlson G. Sexual Knowledge of Collage Students in a Southern State. Relationship to Sexuality Education, *American Journal of Health Studies* 2002.
13. Young Song E, Pruitt B, McNamara J, Colwell B. A Meta-Analysis Examining Effects School Sexuality Education Programs on Adolescents' Sexual Knowledge, *Journal of School Health* 2000.
14. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2014), "2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması". Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye.
15. ICPD - International Conference on Population and Development. Programme of Action, adopted at the International Conference on Population and Development Reproductive Health for Young Adults:1994.
16. Ögel K, Eke C, Erdoğan N, Taner S, &Erol, B. İstanbul'da Gençler Arasında Cinsellik Araştırması Raporu. İstanbul:Yeniden Yayın no:16; 2005.
17. Karabulutlu Ö, Kılıç M. Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2011;14(2):39-45.
18. Weinstock H, Berman S, Cates W Jr. Sexually transmitted diseases among American youth: incidence and prevalence estimates, 2000. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health* 2004; 36(1):6-10.
19. CDC. Diagnoses of HIV infection and AIDS in the United States and dependent areas, 2009. *HIV Surveillance Report*, Volume 21.
20. Tüzün H, İlhan F, Ceylan MN, Maral I. Tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi ve tutumları. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Dergisi* 2005; 2(3):197-203.
21. Demir G, Şahin TK. Selçuk üniversitesi öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2014;4(3):19-24.
22. Blanc AK, Way, AA. Sexual behavior and contraceptive knowledge and use among adolescents in developing countries. *Studies in Family Planning*1998; 29:106-116.
23. Uzun E, Kişioğlu M. SDU Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Keçiborlu Eğitim ve Araştırma Bölgesi Çalışmaları – Bir meslek yüksek okulunda okuyan öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili bilgi durumları. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi* 2007;14:7-12.
24. Siyez DM, Siyez E. Evulation of the knowledge levels of university students about sexually transmitted diseases *Turkish Journal of Urology* 2009; 35(1):49-55.
25. Aslan E, Bektaş H, Başgol Ş, Demir S, Vural IP. Üniversite öğrencilerinin cinsel sağlık konusundaki bilgi düzeyleri ve davranışları. *STED* 2014; 23 (5):174-182.
26. Selvan MS, Ross MW, Kapadia AS, Mathai R, Hira S. Study of perceived

- norms, beliefs and intended sexual behaviour among higher secondary school students in India. *AIDS Care* 2001;13:779-788.
27. Merakou K, Costopoulos C, Marcopoulou J, Kourea- Kremastinou J. Knowledge, attitudes and behaviour after 15 years of HIV/AIDS prevention in schools. *European Journal Public Health* 2002;12:90-93.
28. Kaymak Y, Açikel CH, Göçgeldi E, Güleç M, Şimşek I. Üniversite öğrencilerinin cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında bilgi düzeylerinin saptanması. *Türkiye Klinikleri Dermatoloji Dergisi* 2006;16:153-159.